ASIGURAREA STABILITĂȚII ȘI SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE PRIN PRISMA COOPERĂRII UNIUNII EUROPENE CU ALIANȚA NORD-ATLANTICĂ

ENSURING INTERNATIONAL STABILITY AND SECURITY THROUGH EU–NATO COOPERATION

Constantin AVRAM
Universitatea de Stat din Moldova
email: *costel.avram27@gmail.com*

CZU: 327.51NATO:061.1EU

Rezumat. Articolul analizează rolul cooperării dintre Uniunea Europeană și Alianța Nord-Atlantică în asigurarea stabilității și securității internaționale, pornind de la complementaritatea instrumentelor civile, politice și militare ale celor două organizații. Scopul cercetării constă în evaluarea contribuției parteneriatului UE–NATO la gestionarea crizelor, consolidarea rezilienței, dezvoltarea capacităților de apărare și contracararea amenințărilor convenționale și hibride. Studiul utilizează analiza documentară, metoda istorică, abordarea comparativă și analiza sistemică a principalelor etape și domenii de cooperare. Rezultatele evidențiază evoluția relațiilor de la colaborarea informală din perioada Războiului Rece la instituționalizarea unui parteneriat strategic bazat pe declarații comune, mecanisme de coordonare și acțiuni complementare. Cooperarea s-a extins asupra securității cibernetice, mobilității militare, protecției infrastructurilor critice, combaterii terorismului, tehnologiilor emergente și contracarării dezinformării. Studiile de caz privind Balcanii de Vest, Afganistanul și sprijinul acordat Ucrainei demonstrează valoarea adăugată a combinării capacităților militare ale NATO cu instrumentele civile, economice și diplomatice ale UE. Totodată, eficiența parteneriatului este limitată de diferențele dintre statele membre, suprapunerea competențelor și complexitatea procesului decizional. Se concluzionează că aprofundarea cooperării UE–NATO este indispensabilă pentru securitatea euroatlantică și pentru gestionarea integrată a provocărilor globale. În contextul războiului din Ucraina, coordonarea strategică devine esențială pentru descurajare, apărare colectivă, reziliență societală și protejarea ordinii europene bazate pe reguli.

Cuvinte-cheie: *Uniunea Europeană; NATO; cooperare strategică; securitate internațională; amenințări hibride; reziliență.*

JEL: F51; F52; F53; F55; H56.

Abstract. The article examines the role of cooperation between the European Union and the North Atlantic Treaty Organization in ensuring international stability and security, emphasising the complementarity of their civilian, political, and military instruments. The study aims to assess the contribution of the EU–NATO partnership to crisis management, resilience-building, defence capability development, and responses to conventional and hybrid threats. The research employs documentary analysis, the historical method, comparative analysis, and a systemic approach to

the main stages and areas of cooperation. The findings highlight the evolution of relations from limited informal coordination during the Cold War to an institutionalised strategic partnership based on joint declarations, coordination mechanisms, and complementary action. Cooperation has expanded to cybersecurity, military mobility, critical infrastructure protection, counterterrorism, emerging technologies, and responses to disinformation. Case studies involving the Western Balkans, Afghanistan, and support for Ukraine demonstrate the added value of combining NATO's military capabilities with the European Union's civilian, economic, diplomatic, and regulatory instruments. Nevertheless, the effectiveness of the partnership is constrained by divergent national positions, overlapping responsibilities, capability gaps, and complex decision-making procedures. The article concludes that deeper EU–NATO cooperation is indispensable for Euro-Atlantic security and the integrated management of contemporary global security challenges and regional crises.

Keywords: *European Union; NATO; strategic cooperation; international security; hybrid threats; resilience.*

JEL: F51; F52; F53; F55; H56.

Introducere. Mediul contemporan de securitate este caracterizat de intensificarea competiției geopolitice, revenirea amenințărilor militare convenționale, proliferarea riscurilor hibride, atacurilor cibernetice, dezinformării și vulnerabilităților infrastructurilor critice. Războiul de agresiune al Federației Ruse împotriva Ucrainei a demonstrat interdependența dintre securitatea militară, reziliența economică, protecția spațiului informațional și capacitatea instituțiilor de a răspunde coordonat situațiilor de criză. În acest context, cooperarea dintre UE și Organizația Tratatului Atlanticului de Nord reprezintă unul dintre pilonii principali ai securității euroatlantice și ai stabilității ordinii internaționale bazate pe reguli.

Uniunea Europeană și NATO au origini, competențe și mecanisme decizionale distincte, dar împărtășesc valori și interese strategice comune. NATO asigură cadrul apărării colective și dispune de capacități militare de descurajare, planificare și intervenție, în timp ce UE utilizează o gamă extinsă de instrumente politice, economice, diplomatice, civile și normative. Complementaritatea acestor capacități permite abordarea integrată a amenințărilor contemporane, care nu mai pot fi gestionate exclusiv prin mijloace militare.

Dezvoltarea Politicii de Securitate și Apărare Comune a consolidat profilul UE de actor internațional implicat în gestionarea crizelor, prevenirea conflictelor și dezvoltarea capacităților partenerilor [1]. Busola strategică pentru securitate și apărare reafirmă necesitatea unei Uniuni mai capabile să acționeze și să investească în securitate, subliniind în același timp complementaritatea acesteia cu NATO [4]. La rândul său, Conceptul strategic al NATO din 2022 identifică Federația Rusă, terorismul, amenințările hibride, atacurile cibernetice și tehnologiile emergente printre provocările majore ale securității euroatlantice [5].

Instituționalizarea parteneriatului UE–NATO a fost consolidată prin declarațiile comune din 2016, 2018 și 2023. Aceste documente au extins cooperarea asupra combaterii amenințărilor hibride, securității cibernetice, mobilității militare, exercițiilor coordonate, dezvoltării capabilităților de apărare, protecției infrastructurilor critice și contracarării manipulării informaționale externe [6]. Evoluția menționată reflectă trecerea de la o cooperare predominant consultativă la un parteneriat strategic orientat spre rezultate operaționale și consolidarea rezilienței comune.

Actualitatea cercetării derivă din necesitatea evaluării contribuției reale a cooperării UE–NATO la securitatea internațională într-un mediu strategic marcat de război, instabilitate regională și multiplicarea amenințărilor transnaționale. Deși cele două organizații au dezvoltat mecanisme extinse de coordonare, parteneriatul continuă să fie afectat de diferențele dintre statele membre, suprapunerea unor competențe, decalajele de capabilități și complexitatea proceselor decizionale. Totodată, dezvoltarea autonomiei strategice europene generează dezbateri privind raportul dintre consolidarea capacității de apărare a UE și menținerea rolului NATO ca fundament al apărării colective.

Problema științifică abordată constă în determinarea măsurii în care complementaritatea instrumentelor UE și NATO contribuie la prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor, descurajarea agresiunilor și consolidarea rezilienței internaționale. Cercetarea urmărește să stabilească dacă parteneriatul actual permite un răspuns integrat la amenințările convenționale și hibride sau dacă limitele instituționale și politice reduc eficiența cooperării.

Scopul articolului constă în evaluarea rolului cooperării UE–NATO în asigurarea stabilității și securității internaționale. Pentru realizarea acestuia sunt urmărite următoarele obiective: examinarea evoluției istorice și instituționale a relațiilor dintre cele două organizații; analiza complementarității instrumentelor civile și militare; identificarea principalelor domenii ale cooperării; evaluarea contribuției parteneriatului la gestionarea crizelor și consolidarea rezilienței; precum și evidențierea limitelor și perspectivelor sale de dezvoltare.

Ipoteza cercetării pornește de la premisa că eficiența răspunsului euroatlantic la amenințările contemporane depinde de coordonarea strategică și operațională dintre UE și NATO. Combinarea capacităților militare și de descurajare ale Alianței cu instrumentele economice, diplomatice, normative și civile ale UE oferă un răspuns mai cuprinzător decât acțiunea separată a fiecărei organizații.

Noutatea cercetării constă în examinarea parteneriatului UE–NATO dintr-o perspectivă integrată, prin corelarea dimensiunilor militare, civile, instituționale și de reziliență. Articolul evidențiază transformarea cooperării de la un mecanism de coordonare limitată la un element structural al arhitecturii europene de securitate,

indispensabil pentru protejarea spațiului euroatlantic și gestionarea provocărilor internaționale.

Gradul de cercetare a temei. Problematica cooperării dintre UE și NATO este abordată în literatura de specialitate din mai multe perspective: evoluția arhitecturii europene de securitate, dezvoltarea Politicii de Securitate și Apărare Comune, raportul dintre autonomia strategică europeană și apărarea colectivă, complementaritatea instituțională și adaptarea celor două organizații la amenințările contemporane. Tema a dobândit o relevanță deosebită după încheierea Războiului Rece, când transformarea mediului internațional de securitate a impus extinderea cooperării dincolo de apărarea teritorială clasică, spre gestionarea crizelor, prevenirea conflictelor, combaterea terorismului și consolidarea rezilienței.

O primă direcție de cercetare vizează dezvoltarea dimensiunii de securitate și apărare a Uniunii Europene. Studiile realizate de Liliana Beniuc evidențiază evoluția UE de la un proiect predominant economic la un actor implicat în gestionarea crizelor, promovarea păcii și dezvoltarea capacităților de securitate ale statelor partenere [1]. În aceeași ordine de idei, Valentin Beniuc și Liliana Beniuc analizează Politica de Securitate și Apărare Comună în raport cu procesele integrării europene, subliniind necesitatea consolidării profilului strategic al Uniunii și relația sa de complementaritate cu NATO [3]. Aceste contribuții oferă repere importante pentru înțelegerea mecanismelor prin care Uniunea Europeană își dezvoltă autonomia de acțiune, fără a substitui rolul Alianței Nord-Atlantice în domeniul apărării colective.

O altă direcție este reprezentată de documentele strategice ale celor două organizații. Busola strategică pentru securitate și apărare definește obiectivele UE în domeniile acțiunii, securității, investițiilor și parteneriatelor și reafirmă necesitatea unei UE mai capabile și mai responsabile în materie de securitate [4]. Conceptul strategic al NATO din 2022 stabilește prioritățile Alianței privind descurajarea și apărarea, prevenirea și gestionarea crizelor și securitatea cooperativă, plasând accentul pe Federația Rusă, terorism, amenințări hibride, atacuri cibernetice și tehnologii emergente [5]. Analiza comparativă a acestor documente relevă o convergență semnificativă a evaluărilor strategice, dar și diferențe privind instrumentele, competențele și mecanismele de intervenție.

Instituționalizarea cooperării UE–NATO este reflectată în declarațiile comune din 2016, 2018 și 2023. Declarația din 2016 a consacrat extinderea cooperării în domeniile amenințărilor hibride, securității cibernetice, cooperării maritime, exercițiilor coordonate și dezvoltării capabilităților de apărare [6]. Documentul din 2018 a aprofundat aceste direcții și a acordat o atenție sporită mobilității militare, combaterii terorismului și consolidării rezilienței [7]. Declarația comună din 2023 a adaptat parteneriatul la noul context geopolitic, marcat de războiul din Ucraina, extinzând

cooperarea asupra infrastructurilor critice, tehnologiilor emergente, spațiului, schimbărilor climatice și manipulării informaționale externe [8].

Literatura consacrată relațiilor UE–NATO evidențiază, în general, valoarea complementarității dintre capacitățile militare ale NATO și instrumentele civile, economice, diplomatice și normative ale UE. NATO dispune de mecanisme dezvoltate de apărare colectivă, comandă militară și descurajare, în timp ce UE poate mobiliza politici comerciale, sancțiuni, asistență financiară, instrumente juridice, misiuni civile și programe de consolidare instituțională. Din această perspectivă, cooperarea dintre cele două organizații permite o abordare mai cuprinzătoare a crizelor și amenințărilor multidimensionale. Totodată, cercetările existente evidențiază o serie de limite structurale. Acestea includ diferențele dintre componența celor două organizații, divergențele politice dintre statele membre, protejarea autonomiei decizionale, suprapunerea unor inițiative, decalajele de capabilități și dificultățile schimbului de informații. O atenție specială este acordată raportului dintre autonomia strategică a UE și rolul NATO în apărarea colectivă. În literatura de specialitate coexistă două interpretări: autonomia strategică este privită fie ca un mijloc de consolidare a contribuției europene la securitatea transatlantică, fie ca o posibilă sursă de duplicare și fragmentare instituțională.

Analiza gradului de cercetare relevă că parteneriatul UE–NATO este studiat predominant din perspectiva evoluției instituționale, a complementarității capacităților și a cooperării în domeniul amenințărilor hibride. Rămâne însă necesară o abordare integrată, care să coreleze dimensiunea politico-militară cu instrumentele civile, economice, normative și de reziliență și să evalueze contribuția concretă a cooperării la stabilitatea internațională. De asemenea, consecințele războiului din Ucraina asupra distribuției responsabilităților dintre UE și NATO, asupra apărării europene și asupra ordinii internaționale bazate pe reguli necesită o analiză mai aprofundată. Prezentul articol urmărește să completeze această lacună prin examinarea cooperării UE–NATO nu doar ca relație instituțională, ci ca mecanism complex de prevenire a conflictelor, descurajare, gestionare a crizelor și consolidare a rezilienței. Cercetarea corelează documentele strategice și contribuțiile academice existente pentru a evalua măsura în care complementaritatea dintre cele două organizații produce valoare adăugată pentru securitatea euroatlantică și internațională.

Materiale utilizate și metode aplicate. Cercetarea are un caracter calitativ, interdisciplinar și analitico-explicativ, fiind orientată spre evaluarea contribuției cooperării dintre UE și NATO la asigurarea stabilității și securității internaționale. Demersul metodologic integrează perspective specifice studiilor de securitate, relațiilor internaționale și studiilor europene.

Baza documentară este constituită din surse academice și documente strategice oficiale. Au fost valorificate lucrările consacrate evoluției Politicii de Securitate și Apărare Comune, implicării statelor terțe și rolului UE în promovarea păcii și securității internaționale [1–3]. Sursele primare includ Busola strategică pentru securitate și apărare a UE [4], Conceptul strategic al NATO din 2022 [5] și declarațiile comune UE–NATO din 2016, 2018 și 2023 [6–8].

Metoda analizei documentare a fost utilizată pentru examinarea obiectivelor, principiilor și domeniilor de cooperare stabilite de cele două organizații. Metoda istorică a permis identificarea principalelor etape ale relațiilor UE–NATO, de la cooperarea limitată din perioada Războiului Rece la instituționalizarea parteneriatului strategic contemporan.

Metoda comparativă a fost aplicată pentru evidențierea diferențelor și complementarităților dintre competențele, instrumentele și capacitățile celor două organizații. Au fost comparate rolul NATO în apărarea colectivă, descurajare și planificare militară cu instrumentele civile, economice, diplomatice și normative ale Uniunii Europene.

Analiza sistemică a permis examinarea cooperării UE–NATO ca ansamblu de relații interdependente dintre dimensiunile militară, politică, economică, civilă și instituțională. Au fost analizate domenii precum gestionarea crizelor, combaterea amenințărilor hibride, securitatea cibernetică, mobilitatea militară, protecția infrastructurilor critice și dezvoltarea capabilităților de apărare. Pentru evaluarea rezultatelor au fost utilizați următorii indicatori: nivelul de instituționalizare a cooperării; convergența evaluărilor strategice; complementaritatea instrumentelor; capacitatea de coordonare în situații de criză; contribuția la reziliența euroatlantică; precum și existența limitelor politice, instituționale și operaționale.

Interpretarea rezultatelor s-a realizat prin corelarea documentelor oficiale cu literatura de specialitate, ceea ce a permis evaluarea raportului dintre obiectivele declarate ale parteneriatului și aplicarea lor practică. Principala limită metodologică derivă din caracterul dinamic al mediului internațional de securitate și din dificultatea evaluării efectelor pe termen lung ale mecanismelor de cooperare instituite recent.

Rezultate și discuții. Analiza documentelor strategice și a literaturii de specialitate confirmă că relația dintre UE și NATO a evoluat de la o coordonare limitată, determinată de separarea funcțională dintre integrarea europeană și apărarea transatlantică, la un parteneriat strategic indispensabil arhitecturii contemporane de securitate. Rezultatele cercetării evidențiază că valoarea adăugată a cooperării nu derivă din uniformizarea celor două organizații, ci din complementaritatea competențelor, instrumentelor și capacităților acestora.

NATO rămâne principalul cadru instituțional al apărării colective, descurajării militare și planificării operaționale în spațiul euroatlantic. UE dispune, în schimb, de o gamă mai extinsă de instrumente economice, diplomatice, normative, financiare și civile, pe care le poate utiliza pentru prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor, aplicarea sancțiunilor, consolidarea instituțională și sprijinirea rezilienței statelor membre și partenere. Din această perspectivă, eficiența parteneriatului UE–NATO este determinată de capacitatea celor două organizații de a combina apărarea militară cu măsurile civile și economice necesare gestionării multidimensionale a amenințărilor.

Evoluția cooperării de la separarea funcțională la parteneriatul strategic dintre UE și NATO. În perioada Războiului Rece, raporturile dintre comunitățile europene și NATO au fost caracterizate de o separare funcțională relativ clară. Alianța Nord-Atlantică era responsabilă de descurajarea și apărarea militară în fața amenințării sovietice, în timp ce integrarea europeană urmărea reconcilierea politică, reconstrucția economică și dezvoltarea unui spațiu comun de prosperitate. Cooperarea formală era redusă, deoarece dimensiunea militară a securității europene era asigurată predominant prin NATO.

Încheierea Războiului Rece a modificat această distribuție a responsabilităților. Conflictele din Balcanii de Vest au demonstrat că stabilitatea europeană nu putea fi garantată exclusiv prin descurajare militară, ci necesita combinarea intervenției de securitate cu reconstrucția instituțională, reforma justiției, consolidarea administrației și sprijinul economic. În acest context, dezvoltarea Politicii Europene de Securitate și Apărare, ulterior transformată în Politica de Securitate și Apărare Comună, a extins rolul UE în gestionarea crizelor internaționale [1].

Evoluția menționată nu a presupus substituirea NATO, ci dezvoltarea capacității UE de a interveni în domenii în care instrumentele militare trebuiau completate cu acțiuni civile, diplomatice și economice. Aranjamentele cunoscute sub denumirea „Berlin Plus" au reprezentat un moment important al acestei evoluții, deoarece au permis UE să utilizeze anumite capacități de planificare și mijloace ale NATO pentru operațiuni conduse de UE. Prin urmare, cooperarea instituțională a fost construită inițial pe principiul evitării duplicării și al utilizării eficiente a resurselor disponibile. Rezultatele cercetării arată că perioada de după 2014 a accelerat transformarea parteneriatului. Anexarea ilegală a Crimeii de către Federația Rusă, conflictele din vecinătatea Europei, extinderea terorismului, atacurile cibernetice și utilizarea dezinformării ca instrument geopolitic au demonstrat că delimitarea strictă dintre securitatea militară și cea civilă devenise nefuncțională. Declarațiile comune din 2016, 2018 și 2023 reflectă această schimbare și instituționalizează un parteneriat bazat pe coordonare strategică, reziliență și acțiune complementară [6].

Convergența evaluărilor strategice ale Uniunii Europene și NATO. Un rezultat important al analizei comparative îl constituie convergența semnificativă dintre Busola strategică a UE și Conceptul strategic al NATO din 2022. Ambele documente pornesc de la constatarea că mediul internațional a devenit mai instabil, mai competitiv și mai puțin predictibil. Federația Rusă este identificată drept o amenințare majoră pentru securitatea europeană, iar terorismul, atacurile cibernetice, tehnologiile emergente, manipularea informațională și vulnerabilitățile infrastructurilor critice sunt tratate drept provocări care necesită răspunsuri coordonate [4,].

Busola strategică urmărește consolidarea capacității UE de a acționa, de a proteja, de a investi și de a coopera cu partenerii [4]. Documentul nu propune înlocuirea NATO, ci dezvoltarea unei contribuții europene mai consistente la securitatea comună. Conceptul strategic al NATO reafirmă apărarea colectivă ca funcție centrală a Alianței, dar recunoaște importanța rezilienței, securității cooperative și parteneriatului cu Uniunea Europeană [5].

Convergența documentelor nu elimină diferențele instituționale. NATO funcționează ca alianță politico-militară, iar deciziile sale sunt orientate în primul rând spre apărarea colectivă și descurajare. UE este o organizație de integrare cu competențe economice, juridice și politice mult mai extinse, dar cu o capacitate militară dependentă de contribuțiile statelor membre. În consecință, cooperarea eficientă presupune coordonarea unor culturi instituționale, proceduri și priorități distincte. Rezultatele indică faptul că existența unor evaluări similare ale amenințărilor facilitează cooperarea, însă nu garantează automat unitatea acțiunii. Statele membre pot interpreta diferit intensitatea riscurilor, distribuirea resurselor și raportul dintre prioritățile regionale și globale. Din acest motiv, convergența strategică trebuie susținută prin mecanisme permanente de consultare, planificare și evaluare comună.

Complementaritatea instrumentelor civile și militare UE-NATO. Principala valoare adăugată a cooperării UE–NATO rezultă din combinarea instrumentelor militare ale Alianței cu instrumentele civile, economice și normative ale UE. NATO dispune de structuri de comandă, capacități de planificare, mecanisme de apărare colectivă, exerciții și forțe interoperabile. UE poate mobiliza asistență financiară, politici comerciale, măsuri restrictive, programe de dezvoltare, instrumente juridice, misiuni civile și mecanisme de consolidare instituțională. Această complementaritate este deosebit de relevantă în gestionarea crizelor. Stabilizarea unui spațiu afectat de conflict nu presupune doar oprirea violențelor, ci și restabilirea funcționării instituțiilor publice, reformarea sectorului de securitate, consolidarea statului de drept, protejarea infrastructurilor și relansarea economică. NATO poate contribui la securizarea mediului și la dezvoltarea capacităților militare, în timp ce UE poate susține reconstrucția administrativă, juridică și economică.

Experiențele din Balcanii de Vest au demonstrat această distribuție complementară a responsabilităților. Prezența militară a NATO a contribuit la menținerea unui mediu de securitate, iar instrumentele UE au sprijinit reforma instituțională, statul de drept și apropierea politică și economică a statelor din regiune de structurile europene. Cooperarea nu a eliminat toate sursele de instabilitate, dar a redus riscul reluării conflictelor la scară largă și a creat condițiile pentru gestionarea politică a disputelor.

Situația din Afganistan a relevat atât avantajele, cât și limitele complementarității. NATO a furnizat securitate, instruire și sprijin pentru forțele locale, în timp ce UE a contribuit prin dezvoltare, reformă instituțională și instruirea poliției. Totuși, rezultatele fragile ale intervenției au demonstrat că simpla coexistență a instrumentelor militare și civile nu garantează succesul. Cooperarea trebuie să se bazeze pe obiective politice realiste, pe înțelegerea contextului local și pe existența unor instituții naționale capabile să preia responsabilitățile asumate de partenerii externi. Prin urmare, complementaritatea UE–NATO nu trebuie evaluată doar prin numărul activităților comune, ci prin coerența dintre obiectivele politice, acțiunile militare și intervențiile civile. Lipsa unei strategii integrate poate conduce la fragmentarea eforturilor, chiar dacă ambele organizații sunt prezente în același teatru de operațiuni.

Combaterea amenințărilor hibride și consolidarea rezilienței. Analiza declarațiilor comune arată că amenințările hibride au devenit unul dintre cele mai dezvoltate domenii ale cooperării UE–NATO. Declarația din 2016 a acordat prioritate combaterii amenințărilor hibride, securității cibernetice, coordonării exercițiilor și dezvoltării capabilităților [6]. Declarația din 2018 a aprofundat aceste direcții, iar documentul din 2023 a extins cooperarea asupra infrastructurilor critice, tehnologiilor emergente, spațiului și manipulării informaționale externe [7].

Caracterul hibrid al amenințărilor derivă din combinarea mijloacelor militare și non-militare, convenționale și neconvenționale, oficiale și clandestine. Atacurile cibernetice, campaniile de dezinformare, presiunile economice, instrumentalizarea energiei și ingerințele politice pot fi utilizate simultan pentru slăbirea unui stat fără declanșarea formală a unui conflict armat. În acest domeniu, UE și NATO dispun de avantaje complementare. NATO poate contribui prin informații, planificare, apărare cibernetică, exerciții și descurajare. UE poate utiliza reglementări, sancțiuni, instrumente economice, cooperare judiciară, politici energetice și mecanisme de comunicare strategică. Combinarea acestor capacități permite un răspuns mai cuprinzător decât acțiunea separată a fiecărei organizații.

Rezultatele indică însă că atribuirea responsabilității pentru un atac hibrid rămâne dificilă. Caracterul ambiguu al acțiunilor, utilizarea actorilor intermediari și lipsa unor praguri clare între competiție, ingerință și agresiune complică luarea de-

ciziilor. Din acest motiv, cooperarea trebuie să includă schimb rapid de informații, avertizare timpurie, scenarii comune și proceduri de coordonare adaptate situațiilor în care natura amenințării nu este imediat evidentă. Reziliența devine astfel legătura conceptuală dintre securitatea civilă și apărarea militară. Capacitatea unui stat de a menține funcționarea instituțiilor, comunicațiilor, infrastructurilor, serviciilor publice și proceselor democratice influențează direct eficiența apărării colective. În această perspectivă, consolidarea rezilienței nu este o activitate secundară, ci o condiție a descurajării credibile.

Securitatea cibernetică și protecția infrastructurilor critice. Securitatea cibernetică reprezintă un alt domeniu în care cooperarea dintre UE și NATO a dobândit importanță strategică. Digitalizarea instituțiilor, economiei și infrastructurilor a creat oportunități de dezvoltare, dar și vulnerabilități majore. Atacurile asupra rețelelor energetice, sistemelor financiare, comunicațiilor, serviciilor publice sau structurilor militare pot produce efecte comparabile cu cele ale unor acțiuni convenționale. NATO abordează securitatea cibernetică din perspectiva apărării colective, protecției rețelelor și pregătirii operaționale. UE dispune de competențe normative și economice care îi permit să stabilească standarde, obligații de securitate, mecanisme de cooperare și cerințe pentru operatorii infrastructurilor critice. Coordonarea dintre cele două organizații contribuie la armonizarea evaluărilor de risc, organizarea exercițiilor și dezvoltarea capacităților statelor membre și partenere.

Protecția infrastructurilor critice a dobândit o relevanță sporită după atacurile și incidentele care au afectat infrastructuri energetice, maritime, digitale și de comunicații. Declarația comună din 2023 reflectă această preocupare și subliniază necesitatea unei cooperări aprofundate în domeniul rezilienței și al infrastructurilor critice [8]. Totuși, schimbul de informații rămâne sensibil, deoarece UE și NATO operează cu regimuri distincte de securitate, iar accesul la anumite date poate fi limitat de statutul diferit al statelor participante. Depășirea acestor dificultăți necesită proceduri tehnice compatibile, protecția informațiilor clasificate și creșterea încrederii instituționale.

Mobilitatea militară și dezvoltarea capabilităților UE și NATO. Mobilitatea militară constituie un exemplu relevant al complementarității practice dintre UE și NATO. Capacitatea de deplasare rapidă a personalului, echipamentelor și resurselor militare depinde nu doar de planificarea operațională, ci și de infrastructură, reglementări vamale, autorizații de tranzit și compatibilitatea rețelelor de transport.

NATO identifică necesitățile militare și cerințele operaționale, în timp ce UE poate utiliza instrumentele sale de finanțare, reglementare și planificare a infrastructurii. Cooperarea permite adaptarea drumurilor, podurilor, căilor ferate, porturilor și aeroporturilor la cerințe cu utilizare dublă, civilă și militară. Acest domeniu demon-

strează că securitatea contemporană nu se limitează la achiziția de armament. Capacitatea de apărare depinde și de infrastructura civilă, de reziliența lanțurilor logistice, de coordonarea administrativă și de reducerea obstacolelor juridice. În consecință, contribuția UE la apărarea europeană poate fi substanțială chiar și în domenii care nu implică exercitarea directă a comenzii militare.

Dezvoltarea capabilităților ridică însă problema duplicării. Inițiativele europene pot consolida pilonul european al NATO dacă răspund unor deficite reale și sunt compatibile cu planificarea Alianței. În schimb, dezvoltarea unor structuri paralele, fără coordonare, poate fragmenta resursele și reduce eficiența investițiilor. Rezultatele cercetării susțin interpretarea potrivit căreia autonomia strategică europeană este compatibilă cu NATO atunci când urmărește creșterea capacității statelor europene de a contribui la securitatea comună.

Cooperarea UE–NATO în contextul războiului din Ucraina. Războiul de agresiune al Federației Ruse împotriva Ucrainei a reprezentat cel mai important test al relației UE–NATO din perioada post-Război Rece. Criza a confirmat necesitatea combinării descurajării militare cu sancțiunile economice, sprijinul financiar, asistența umanitară, protecția refugiaților și consolidarea rezilienței energetice. NATO a consolidat apărarea colectivă, postura de descurajare și protecția statelor membre aflate în proximitatea conflictului. UE a utilizat sancțiuni, sprijin economic, instrumente diplomatice, asistență pentru Ucraina și măsuri destinate reducerii dependențelor strategice. Acțiunile au fost distincte din punct de vedere instituțional, dar convergente din perspectiva obiectivelor politice.

Declarația comună din 2023 reflectă această convergență și reafirmă necesitatea aprofundării cooperării într-un mediu caracterizat de competiție geopolitică și amenințări la adresa ordinii internaționale [8]. Documentul extinde agenda bilaterală și demonstrează că războiul a accelerat apropierea strategică dintre cele două organizații. Totodată, cazul Ucrainei evidențiază delimitarea rolurilor. NATO evită implicarea militară directă într-un conflict care ar putea genera confruntarea cu Federația Rusă, dar oferă cadrul de descurajare și apărare a teritoriului aliat. UE poate aplica măsuri economice, financiare și normative de amploare. Această distribuție confirmă complementaritatea, dar arată și că deciziile politice ale statelor membre rămân decisive.

Limitele instituționale și politice ale parteneriatului UE-NATO. În pofida progreselor înregistrate, cooperarea UE–NATO este afectată de limite structurale. *Prima problemă* derivă din componența diferită a celor două organizații. Nu toate statele membre ale UE sunt membre NATO, iar Alianța include state care nu fac parte din UE. Această configurație poate complica accesul la informații, participarea la reuniuni și adoptarea deciziilor comune.

A doua limită este reprezentată de autonomia decizională. Atât UE, cât și NATO își protejează competențele, procedurile și interesele instituționale. Declarațiile comune reafirmă cooperarea, dar subliniază respectarea autonomiei fiecărei organizații [6–8]. În practică, aceasta înseamnă că nu există un mecanism unic de comandă sau de decizie, iar coordonarea depinde de acordul politic al statelor membre.

A treia limită privește decalajele de capabilități și repartizarea inegală a responsabilităților. Statele europene diferă în privința bugetelor de apărare, capacității tehnologice, nivelului de pregătire și percepției amenințărilor. Aceste diferențe afectează planificarea comună și pot genera tensiuni privind distribuirea sarcinilor.

O altă problemă este riscul duplicării instituționale. Dezvoltarea inițiativelor europene în domeniul apărării poate întări cooperarea transatlantică, dar numai dacă este coordonată cu NATO. Lipsa coordonării poate conduce la concurență pentru aceleași resurse, standarde incompatibile și fragmentarea industriei de apărare. În sfârșit, diferențele politice dintre statele membre pot bloca sau încetini acțiunea. Ambele organizații funcționează pe baza consensului în domenii sensibile, ceea ce oferă legitimitate deciziilor, dar poate reduce viteza reacției. În situații de criză, eficiența parteneriatului depinde de capacitatea statelor de a depăși interesele divergente și de a formula o evaluare comună a amenințării.

Rezultatele cercetării confirmă ipoteza potrivit căreia eficiența răspunsului euroatlantic la amenințările contemporane depinde de coordonarea strategică și operațională dintre UE și NATO. Declarațiile comune din 2016, 2018 și 2023 au transformat cooperarea dintr-un proces predominant consultativ într-un parteneriat structurat, orientat spre amenințări hibride, securitate cibernetică, mobilitate militară, reziliență și protecția infrastructurilor critice [6–8].

Analiza demonstrează că UE și NATO nu sunt organizații substituibile. NATO rămâne indispensabilă pentru apărarea colectivă și descurajarea militară, în timp ce UE dispune de instrumente esențiale pentru gestionarea dimensiunilor civile, economice, juridice și instituționale ale securității. Eficiența parteneriatului derivă tocmai din utilizarea coordonată a acestor avantaje distincte. Totodată, cooperarea nu elimină necesitatea consolidării capacităților europene. O UE mai capabilă să acționeze și să contribuie la apărare poate întări NATO, cu condiția evitării duplicării și menținerii interoperabilității [4]. Din această perspectivă, autonomia strategică europeană și parteneriatul transatlantic nu trebuie interpretate ca opțiuni incompatibile, ci ca dimensiuni care pot deveni reciproc consolidante.

Cercetarea evidențiază și faptul că stabilitatea internațională nu poate fi asigurată exclusiv prin forță militară. Descurajarea trebuie completată de reziliență economică, securitate energetică, protecție cibernetică, comunicare strategică, instituții funcționale și capacitatea societăților de a rezista ingerințelor externe. Parteneriatul

UE–NATO oferă cadrul necesar integrării acestor dimensiuni, dar rezultatele depind de voința politică și de capacitatea statelor membre de a pune în aplicare angajamentele asumate. În ansamblu, cooperarea UE–NATO a devenit un element structural al arhitecturii europene de securitate. Aceasta contribuie la prevenirea conflictelor, consolidarea descurajării, gestionarea crizelor și dezvoltarea rezilienței. Eficiența sa viitoare va depinde de aprofundarea schimbului de informații, armonizarea planificării, coordonarea investițiilor, dezvoltarea capabilităților și menținerea unității politice în raport cu amenințările comune.

Concluzii și recomandări. Analiza cooperării dintre Uniunea Europeană și NATO confirmă faptul că parteneriatul dintre cele două organizații a devenit o componentă structurală a securității euroatlantice. Evoluția sa reflectă transformarea mediului internațional și necesitatea combinării instrumentelor militare, politice, economice, juridice și civile.

Rezultatele cercetării confirmă ipoteza potrivit căreia eficiența răspunsului la amenințările convenționale și hibride depinde de coordonarea strategică și operațională UE–NATO. Cele două organizații sunt complementare: NATO rămâne fundamentul apărării colective, descurajării și planificării militare, iar UE dispune de instrumente economice, diplomatice, normative, financiare și civile indispensabile prevenirii conflictelor, gestionării crizelor și consolidării rezilienței. Experiențele din Balcanii de Vest, Afganistan și, mai ales, războiul din Ucraina demonstrează necesitatea combinării securității militare cu măsuri politice, economice și instituționale.

Convergența dintre Busola Strategică a UE și Conceptul strategic al NATO din 2022, precum și declarațiile comune din 2016, 2018 și 2023, au consolidat cooperarea în domenii precum amenințările hibride, securitatea cibernetică, mobilitatea militară, infrastructurile critice, dezvoltarea capabilităților și combaterea manipulării informaționale. Reziliența a devenit astfel elementul de legătură dintre securitatea civilă și apărarea militară, întrucât funcționarea instituțiilor, infrastructurilor, rețelelor energetice și proceselor democratice condiționează capacitatea de apărare colectivă.

Cooperarea cibernetică și mobilitatea militară ilustrează complementaritatea instituțională. NATO furnizează capacități operaționale, exerciții și planificare, în timp ce UE poate utiliza instrumente normative, financiare și infrastructurale. Războiul de agresiune al Federației Ruse împotriva Ucrainei a evidențiat această complementaritate: NATO a consolidat descurajarea și apărarea teritoriului aliat, iar UE a mobilizat sancțiuni, sprijin financiar, economic, energetic și diplomatic. Parteneriatul continuă însă să fie afectat de diferențele de componență, accesul limitat la informații, autonomia decizională, divergențele dintre percepțiile naționale asupra amenințărilor și decalajele de capabilități. Inițiativele europene de apărare pot conso-

lida NATO doar dacă sunt corelate cu planificarea Alianței și evită duplicarea structurilor și fragmentarea resurselor.

În consecință, este necesară instituționalizarea unui dialog strategic permanent, elaborarea unor evaluări coordonate ale amenințărilor și îmbunătățirea schimbului de informații. Planificarea capabilităților UE trebuie corelată cu cea a NATO, iar mobilitatea militară trebuie consolidată prin infrastructuri cu utilizare duală și proceduri de tranzit simplificate. În domeniul amenințărilor hibride și cibernetice sunt necesare mecanisme comune de avertizare timpurie, atribuire, comunicare și reacție, susținute prin exerciții și simulări periodice.

În perspectivă, eficiența parteneriatului UE–NATO va depinde de transformarea complementarității politice într-o capacitate stabilă de coordonare strategică, informațională și operațională. Combinarea descurajării militare cu reziliența economică, energetică, cibernetică și democratică poate consolida securitatea euroatlantică și capacitatea celor două organizații de a proteja ordinea internațională bazată pe reguli.

Referințe bibliografice

1. BENIUC, L. (2025). Cadrul și mecanismele de implicare a țărilor terțe în politica de securitate și apărare a UE. În *Republica Moldova în contextul noii arhitecturi de securitate regională: Conferință științifică internațională, 24 mai 2024* (pp. 78–94). ISBN 978-9975-3626-7-2. https://msuir.usm.md/handle/123456789/17987
2. BENIUC, L. (2024). Strategiile de politică externă ale Uniunii Europene privind promovarea păcii și securității internaționale. *Analele Științifice ale Universității de Studii Europene din Moldova*, 25–36. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/217470
3. BENIUC, V., & BENIUC, L. (2020). Procesele de integrare europeană prin prisma Politicii de Securitate și Apărare Comune a Uniunii Europene. *Studii Naționale de Securitate, 1*(1), 169–183. https://doi.org/10.5281/zenodo.3989426
4. Council of the European Union. (2022). *A strategic compass for security and defence: For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security*. European External Action Service. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf
5. North Atlantic Treaty Organization. (2022). *NATO 2022 strategic concept*. https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/strategic-concepts/nato-2022-strategic-concept

6. European Council, European Commission, & North Atlantic Treaty Organization. (2016, July 8). *Joint declaration on the NATO–EU strategic partnership*. https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2016/07/08/joint-declaration
7. European Council, European Commission, & North Atlantic Treaty Organization. (2018, July 10). *Joint declaration on EU–NATO cooperation*. https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2018/07/10/joint-declaration-on-eu-nato-cooperation
8. European Council, European Commission, & North Atlantic Treaty Organization. (2023, January 10). *Joint declaration on EU–NATO cooperation*. https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2023/01/10/joint-declaration-on-eu-nato-cooperation